

СЕКЦИЯ 1 «СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ПОДХОДЫ В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ»

УДК 37:371.31

DOI 10.33514/1694-7851-2021-1-48-54

Дөөлөтбакова Р.Ж.

Ж. Баласагын атындагы КУУ

Дөөлөтбакова Р.Ж.

КНУ им. Ж. Баласагына

Rakia Doolotbakova

KNU named after J. Balasagyn

МАМЛЕКЕТТИК ТИЛ ЖАНА УКУК ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЯЗЫК И ПРАВО

RESULTS OF COGNITIVE ABILITIES AT KYRGYZ LANGUAGE CLASS

Аннотация: Макалада Бул макалынын максаты – бүгүнкү күндүн кызыкчылыктарын канааттандыруу үчүн зарыл болгон когнитивдик натыйжаларын колдонуу менен кыргыз тилин окутууну жаңы ыкмада, жаңы жолдор менен инновациялап юридикалык адистиктеги студенттерге жеткирүү болуп саналат. Дүйнөдөгү өнүккөн өлкөлөрдүн билим берүү тармактарында натыйжага ээ болуп жаткан иш-тажрыйбаларды үйрөнүү, колдонуп көрүү бул макалада чагылдырылды.

Аннотация: В статье рассматриваются итоги когнитивных способностей на уроке кыргызского языка. Цель данной статьи удовлетворение сегодняшних интересов, которое является обучение кыргызскому языку студентов юридических специальностей, путем инновации используя когнитивные результаты и новые методы. Также, в статье рассматриваются обучение деловым опытом и их применения на практике, которые имеют результат в сфере образования развитых стран в мире.

Annotation: In this article cognitive results of abilities on Kyrgyz language class are considered. The aim of this article is satisfaction today's interests, which is teaching Kyrgyz language for the students of legal professions through innovation using cognitive results and new methods. Also, in this article teaching professional experiences and practicing them, which have results in the sphere of education of the developed countries in the world are considered.

Негизги сөздөр: кыргыз тили, когнативдик, инновациялык окутуу, компетенттүүлүк.

Ключевые слова: кыргызский язык, когнатив, инновационное обучение, компетентность.

Keywords: Kyrgyz language, cognitive, innovative, competent.

Кыргыз тили – Кыргыз Республикасынын мамлекеттүүлүгүнүн эң башкы негиздеринин бири болуп саналат. Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 10-беренесинде кыргыз тили Кыргыз Республикасында мамлекеттик тил болуп саналат деп жазылган.

Кылымдарды карыткан кыргыз тили элибиздин руханий дөөлөтү, кыргыз жергесинде биринчи жолу мындан туура 32 жыл мурун өлкөбүздүн чыныгы мамлекеттик тил даражасына ээ болуп, кыргыз тилинин укугун мыйзам менен бекитүүгө жетишкен. “Мамлекеттик тил жөнүндө” мыйзамы Кыргыз Советтик Социалисттик Республикасынын 1989-жылдын 23-сентябрында он биринчи шайланган Кыргыз ССР Жогорку Советинин кезексиз онунчу сессиясында кабыл алынып, юридикалык укукка ээ болгон. Бул мыйзам кыргыз тили кыргыз элинин мамлекеттик тили, улуттук маданияттын эң жогорку формасы

катары өнүгүшүн камсыз кылуу жана мамлекетибиздеги иш кагаздарды жөнөкөй арыздан баштап, мамлекеттик указдарга чейин кыргыз тилинде жүргүзүү максатында кабыл алынган.

Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган мамлекеттик ишмердүүлүктүн жана жергиликтүү өз алдынча башкаруунун баардык чөйрөлөрүндө милдеттүү түрдө мамлекеттик тил колдонулат.

11-беренеси: Мамлекеттик тил – Кыргыз ССРинин мамлекеттик бийлик жана башкаруу органдарынын тили. Ал иш кагаздарын жазууда, заседание жана жумушчу кеңешмелеринде колдонулат. 2004-жылы республиканын бардык тармактарында колдонуу маселеси катуу коюлуп, “Кыргыз Республикасынын мамлекеттик тили жөнүндө” мыйзам 2004-жылдын 12-февралында Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Мыйзам чыгаруу жыйыны тарабынан кабыл алынган.

1-беренеси: Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык кыргыз тили Кыргыз Республикасынын мамлекеттик тили болуп саналат.

6-беренеси: Балдарга мамлекеттик тилди жана эне тилин үйрөтүү ата-энелердин парзы жана ал мамлекет тарабынан колдоого алынат. Ата-эне балдарын үйдө, андан соң бала бакчада эне тилин сүйүүгө тарбияласа – бул кыргыз тилин өнүктүрүүнүн белгиси болмок. Ошондо гана кыргыз тили кор болбостон, мыйзам так аткарылмат.

8-беренеси: Кыргыз Республикасынын Президенти, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин төрагасы, Кыргыз Республикасынын премьер министри, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасы мамлекеттик тилди билүүгө –мамлекеттик тилде окуй, жаза, өз оюн айта жана эл алдында сүйлөй билүүгө милдеттүү.

9-беренеси: Тизмеси Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан аныктала турган мамлекеттик кызматчылар өздөрүнүн кызматтык милдеттерин аткаруу үчүн мамлекеттик тилди зарыл болгон өлчөмдө билүүгө милдеттүү.

20-беренеси: Кыргыз Республикасында мамлекеттик тил маданият, искусство, жалпыга маалымдоо чөйрөлөрүндөгү негизги тил болуп саналат. Мамлекеттик тилде иштөөчү бардык жалпыга маалымдоо каражаттары (телекөрсөтүү, радио, басмалар, басма сөз органдары) кыргыз адабий тилинин ченемдерин сактоого милдеттүү. Менчигинин түрүнө карабастан, телерадиокомпаниялар өздөрүнүн берүүлөрүнүн жарымынан көбүн мамлекеттик тилде алып барат.

6-бөлүмү: Мамлекеттик тилди сот өндүрүшүндө, куралдуу күчтөрдө, нотариат органдарынын ишинде, жарандык абалдын актыларын жазууда колдонуу.

21-беренеси: Кыргыз Республикасында сот өндүрүшү Кыргыз Республикасынын процесстик мыйзамдарында каралган тартипте жүзөгө ашырылат. Мамлекеттик же расмий тилди билишпеген жазыктык сот өндүрүшүнүн катышуучулары мамлекеттин эсебинен тиешелүү которуу менен камсыз болууга тийиш. Мамлекеттик же расмий тилди билишпеген жарандык сот өндүрүшүнүн катышуучулары өздөрүнүн каражаттарынын эсебинен тиешелүү которууну камсыз кылууга тийиш.

22-беренеси: Кыргыз Республикасынын Куралдуу Күчтөрүндө, Кыргыз Республикасынын Чек ара кызматында, Ички аскерлерде жана Кыргыз Республикасынын Улуттук гвардиясында, ошондой эле Кыргыз Республикасындагы бардык саскердик түзүлүштөрдө милдеттүү түрдө мамлекеттик тил иштетилет.

23-беренеси: Жарандык абалдын актыларын жазууну нотариат жагынан жол-жоболоштуруу мамлекеттик тилде, зарыл болгон учурларда расмий тилде жүзөгө ашырылат.

Мамлекеттик тилде жазылган жарандык абалдын актысы түп нуска болуп саналат.

8-бөлүмү: Мамлекеттик тилди сактоо жана коргоо

32-беренеси: Кыргыз Республикасында мамлекеттик тилди сактоо, коргоо жана иштетүү Кыргыз Республикасынын Президенти, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши, Кыргыз Республикасынын өкмөтү, жергиликтүү мамлекеттик администрация башчылары, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары тарабынан камсыз кылынат. Мамлекеттик тил жөнүндөгү мыйзамдын 32-беренесинде минтип жазылган: Кыргыз Республикасында мамлекеттик тилди сактоо, коргоо жана иштетүү Кыргыз Республикасынын Президенти,

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши, Кыргыз Республикасынын Өкмөтү, жергиликтүү мамлекеттик администрация башчылары, жергиликтүү Өз алдынча башкаруу органдары тарабынан камсыз кылынат.[2,3-10].

2013-жылдын 1-июлунда “Кыргыз Республикасында мамлекеттик тилди өнүктүрүү жана тил саясатын өркүндөтүү боюнча чаралар жөнүндөгү” жарлык бүткүл Кыргызстандын элине, мамлекеттик эмес уюмдарга айкын милдеттерди койду. Биз кыргыз тилди, эне тилибизди коргогонубуз мамлекеттүүлүгүбүздүн негизин, пайдубалын коргогонубуз. Эртеңки тил тагдырына кам жегенибиз кыргыз элинин улут катары сакталышына жана толук кандуу өсүп-өнүгүшүнө камкордук көргөнүбүз болуп саналат. Кыргыз тили мамлекеттик тил болгондон кийин, эң биринчи мамлекеттик башкаруунун тили болушу зарыл. Мамлекеттик тилди өлкө ичинде ар бир адам билүү үчүн анын адистикке таандык багыттарын аныктап чыгуу менен бардык предметтерге айкалыштыруу аркылуу билим берүү зарыл экендигин, аны турмушта колдонуу муктаждыктары аныкталды. Мамлекеттин функцияларын ишке ашыруунун формалары – бул мамлекеттик органдардын мамлекеттин функцияларын ишке ашырган бир тектүү ишмердиктери. Бүгүн жана эртең мамлекеттик тил мыйзам чыгаруунун, сот өндүрүшүнүн, укук колдонуу, укук коргоо органдарынын иш кагаздарын толук кандуу кыргыз тилинде жүргүзүү зарыл. Ал эми мамлекеттик тилдин бул зарылдыгын иш жүзүндө турмушка ашыруу биздин бүгүнкү күндүн жаш муундарынын алдына коюлган чоң милдет. Кыргыз Республикасынын мамлекеттүүлүгүн коргоо, мамлекеттик тилди сактоо жана коргоо, өнүктүрүү, өстүрүү азыркы учурдун эң биринчи актуалдуу маселелеринин бири болуп саналат.

Кыргыз Республикасы өзүнүн өнүгүүсүн өнүккөн өлкөлөрдүн катарынан көрүү үчүн биринчи кезекте алардын жаштарга билим жана тарбия берүү багытындагы жетишкендиктерине карай иш жүргүзүү менен өлкө үчүн маанилүү болгон мамлекеттик тилди жогорку окуу жайларында кесипке ыңгайлаштыруу, б.а. кыргыз тилин кесиптик багытта үйрөтүү кызыкчылыгы негизги орунга чыккандыктан, бул сабакта юридикалык билим берүүнүн базасында эң маанилүү орунга ээ болгон темалардын бири «Мамлекеттик тил жана укук».

Кыргыз тилин окутууну инновациялоодо мугалим инновациялык методиканы студент-жарандардын юридикалык кесиптик алган билимин турмуштук кызыкчылыгына колдоно билүүсүнө негиздеп, педагогика илиминин жетишкендиктерин пайдалануу менен эне тилде бир нече илимдерди интеграциялоо аркылуу билим берүүсү зарыл. Кыргыз тили мугалими өз предметин белгилүү денгээлде студент-жарандардын коомдук-социалдык, кесиптик кызыкчылыгына ылайык мамлекет жана укук, жарандык укук, үй-бүлө жана укук, конституциялык укук, экологиялык укук, мурас укугу, эмгек укугу, интеллектуалдык укук, эл аралык укук, дипломатиялык укук улуттук адабият жана тарых илимдери менен интеграциялоосу керек экендиги аныкталды.

Дипломатиялык укук - мамлекеттердин, эл аралык уюмдардын ортосундагы дипломатиялык катнашты жөнгө салат. Дипломатиялык укук системасы дипломатиянын мына бул негизги формаларына ылайык келет:

- а) бир мамлекеттин дипломатиялык өкүлчүлүгү аркылуу башка мамлекеттин аймагында ишке ашырылуучу эки тараптуу дипломатия;
- б) конкреттүү маселелерди чечүү максатында башка мамлекетке же эл аралык жолугушууга (конференцияга атайын миссия жиберүү);

Дипломатиялык келишимдин эрежелери «Эл аралык адептүүлүктүн» - эл аралык тажрыйбадан жалпы кабыл алынып, мамлекеттер аралык мамилелерде сакталган этикет эрежелеринин, сый урматтын биримдигинин принцибине негизделет. катнаштын расмий тараптары да сактоого милдеттүү болгон шарттар.

Окутуунун жаңы технологияларын, инновациялык билим берүүнүн соңку жетишкендиктерине ылайык орус мектепти бүтүргөн жогорку окуу жайлардын юридикалык адистиктеринде окуган студенттерине кыргыз тилин үйрөтүүнү жаңы сапатка көтөрүү азыркы учурдун зарыл милдети болуп саналат. Заманбап технологияларга ылайык окутууда

башкы басым интерактивдүү усулдарды, атап айтканда, анын кластер, салыштырмалуу диаграммасы өңдүү ыкма-каражаттарын пайдаланууга коюлат.

«Интерактивдүү ыкмаларды активдүү колдонууда студенттер маалымат эле албастан, идеяларды терең иштеп чыгышат, анткени логикасыз айтылган пикирлер оңой эле жокко чыгаарын билишет. Маселе чечүү учурунда студенттер өздөрүнүн ошондой эле башкалардын тажрыйбасын пайдаланышат. Андыктан сабак тексттин өзүн окуудан тышкары, аны ар тараптан талдоо, тексттеги баалуулуктарды, адам мүнөздөрүн тереңдетип өздөштүрүү таризинде алып барылганы да ылайык. Мында сөзсүз сабакты уюштуруунун **чакыруу, ойлоп түшүнүү жана артка кайтуу** (рефлексия) баскычтарынын болушу көңүлгө алынуусу зарыл.

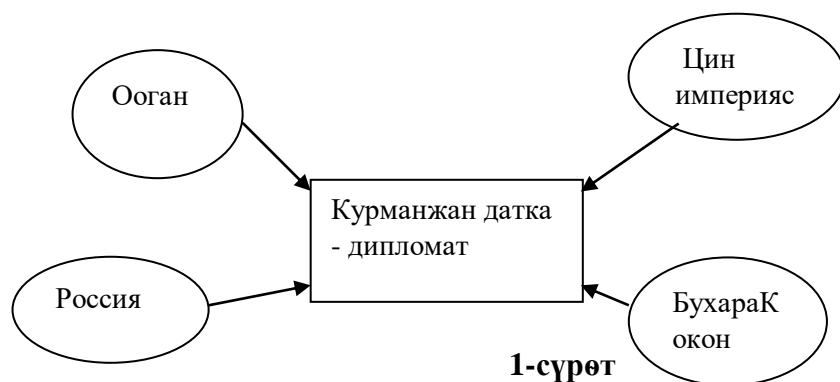
Сабакты заманбап талаптарга ылайык уюштуруунун биринчи баскычы чакырууда студенттердин өтүлчү материалга карата кызыгууларынын аракетке келишине, билүүгө дилгириликтеринин жанданышына өбөлгө түзүлөт. Мында ишмердүүлүктүн бир нече маанилүү таанып билүүчүлүк түрү жүзөгө ашырылат. Бул өсүү баскычында студент өзүнүн буга чейинки алган билимине жана билгичтиктерине таянып, коюлган маселенин үстүндө ой жүгүртүүгө киришет. Ушул адепки ишмердүүлүк аркылуу ал өзүнүн жекече билиминин деңгээлин аныктайт, буга улам жаңы билимдер толукталып турат.

Чакыруу баскычынын экинчи максаты – студенттин жаңы маалыматты түшүнүүгө аң-сезимдүү жана сын көз менен мамиле кылуусун, окуп үйрөнүү процессине катышуусун түздөн-түз жигердештирүү. Катышуу студент сабак учурунда кабылданган ойлорду өз сөзү менен айтып берип, максаттуу ойлоноуга жетишкенинде гана жигердүү болуп эсептелинет. Ал эми ойлоп түшүнүү баскычында жаңы материалды үйрөнүү, маалымат менен иштөө иш-чаралары алып барылат. Ойлоп түшүнүү баскычында студент башка студенттер жана окутуучу менен жаңы маалыматты жана идеяларды камтыган текстти окуу, комментарийлөө, чыгып сүйлөгөндөрдү угуу, талдоолорду жүргүзүү ж.б. карым катнашта болот. Окутуучунун бул баскыктагы милдети – студенттердин өзү түшүнүүлөрүн жөнгө салуусуна көмөктөшүү менен чакыруу баскычы учурунда түзүлгөн жигердүүлүктүн, кызыгуунун жана умтулуунун алдыга жүткүнүүсүн колдоого алуу, түртмөлөө. Артка кайтуу баскычы – алынган маалыматтын үстүндө ой жүгүртүү, өтүлгөн материалды бекемдөө.

Үчүнчү баскыч артка кайтуу (рефлексия) болуп эсептелинет, мурдагыларынан кем эмес маанилүү жана айрым учурларда. Арийне, сабакты окутуудагы эң башкы нерсе – мугалимдин текстти көрктүү окуусу. Мугалим студенттердин эмоциясын чакырат б.а. мындагы максат студенттердин жеке гана интеллектуалдуу ойлоо процессин гана ойготпостон, эмоциясына да таасир этүү болуп саналат.

1. Чакыруу баскычы. Мында алгач доскага илинген ватман кагаздын орто ченинде төрт бурчтуу алкак тартылып, ичине «Курманжан датка - дипломат» деп жазылат.

- Борбодук Азия регионунун кайсы мамлекеттери болгон?
- Бул кайсы мезгилди чагылдырат?
- Эл аралык мамилени чыңдоодо кандай кызмат аткарган?
- Курманжан датканы дипломат катары өткөн тарыхта жана азыркы күндөгү кайсы коомдук ишмерлер менен салыштырууга болот?

1-сүрөт

Студенттер негизги мамлекеттердин башчылары кимдер экенин атап, жыйынтыктаганда төрт бурчтуу алкакты айланта Кыргызстан, Өзбекстан, Ооганстан, Россия, Кытай мамлекеттердин аттары жазылган тегерекчелер орун алат. Максат ушул мамлекеттердин өкүлдөрүнүн өзгөчөлүктөрүн талдоого алуу ишине студенттерди тартуу, жигердүүлүккө чакыруу. Ушул адепки кластердин түзүлүүсү менен чакыруу баскычы, атап айтканда, студенттерди өтүлүүчү материалга кызыктыруу, аларды аракетке келтирүү милдети жүзөгө ашырылды.

2.Ойлоп түшүнүү баскычы. Мындагы башкы милдет – жаңы материалды үйрөнүү, маалымат менен иштөө. Студенттер менен бирдикте Курманжан даткага кластерлер түзүлүп, андагы өзүнө тийиштүү сапаттар тексттен алынган мисалдар аркылуу чечмеленет. Мисалы: Курманжан – датка, дипломат, «Алай Ханышасы», намыстуу, мекенчил, акылдуу, кайраттуу, саясий ишмер, элдин калыс, адилеттүү. Кластерди алгач Курманжан датка үчүн түзөлү:

2-сүрөт

Арийне, кластерлер доскага илинген ватманга студенттер менен бирдикте чогуу түзүлөт, же студенттер менен катар столдорго бөлүнүп отурушуп, кластерлерди мугалимдин катышуусуз өздөрү түзүшөт. Андайда ар бир катардан бирден өкүл чыгып, өздөрү түзгөн кластерлерге өз-өзүнчө презентацияларды жүргүзүшөт.

3.Артка кайтуу баскычында алынган маалыматтын үстүндө ой жүгүртүү, жаңы материалды бекемдөө жумуштары алып барылат. Бул максатта экинчи бир интерактивдүү каражат салыштыруу диаграммасы пайдаланылат. Диаграммалар студенттер менен бирдикте доскага илинген ватман кагазга түзүлөт. Мында азыркы учурдагы **Эл аралык келишим** эл аралык укуктун негизги булагы.» [3,207].

Эл аралык келишим:

- а) мамлекеттер аралык; б) өкмөттөр аралык;
- в) ведомстволор аралык болуп бөлүнөт.

Катышуучулардын санына карата **Эл аралык келишим:**

- а) эки тараптуу; б) көп тараптуу болот.

Көп тараптуу келишимге (мисалы, ядролук куралды сыноого тыюу салуу жөнүндө ж.б. келишимдер) социалдык жана саясий системасына карабастан, дүйнөнүн бардык мамлекеттери катыша алат.

Мазмуну боюнча **Эл аралык келишимдер:**

- а) саясий (достук, кызматташтык ж.б. жөнүндө);
- б) экономикалык (сода, экономикалык, техникалык жардам ж.б.жөнүндө);
- в) атайын мамилелер боюнча (байланыш, транспорт, илим дагы ушул сыяктуу тармактарда болуп бөлүнөт.

Эл аралык келишимдин аталышы жана формасы ар түрдүү болот:

- а) келишим, макулдашуу, конвенция;
- б) пакт (статут), (протокол);
- в) Устав (мисалы, БУУнун, КМШнын, ЕврАз ЭСтин);
- г) Дипломатиялык акт – бир мамлекеттин тышкы иштер органы тарабынан экинчи бир мамлекеттин тышкы иштер органына жиберилүүчү же тапшырылуучу кат жүзүндөгү текст. 1) нота; 2) меморандум; 3) эскертме кат; 4) расмий кат;

1.Нота – мамлекеттер ортосундагы мамилелердин ар түрдүү маселесин тийиштүү формада чагылдыруучу расмий нааразылык билдирүү; кандайдыр бир факт жөнүндө кабар берүүчү дипломатиялык документ. Нотада аны жиберген өкмөттүн каралган маселелери боюнча расмий көз карашы берилет. Нотаны адатта, бир мамлекеттин өкмөтү башка мамлекеттин өкмөтүнө жиберет. Нота: 1) өздүк, жеке (коллективдүү эмес) нота;

2) вербалдык нота деп бөлүнөт. Өздүк нота бири нчи жактан жазылып, жиберген кишинин колу коюлат. Вербалдык нота үчүнчү жактан жазылат да, кол коюлбайт (бирок мөөрү, номуру коюлат).

2.Меморандум – көбүнчө нотага тиркелип, каралып жаткан маселенин иш жүзүндөгү, документтик же укуктук жагдайлары баяндалуучу документ.

3.Эскертме кат – кыскача меморандум иретинде жазылып, оозеки билдирүүлөргө кошумча катары датасы коюлуп, жөнөтүлгөн жери көрсөтүлүп жиберилүүчү, же колмо-кол тапшырылуучу документ.

4) Дипломатиялык иште кээде расмий кат жиберүү да колдонулат, бул да нотанын бир формасы болуп эсептелип, жиберген адамдын тилинде, же дипломатиялык тилдердин биринде жазылат.

Дипломатиялык иммунитет – чет өлкөлүк дипломатиялык өкүлдүктөргө, алардын башчылары менен кызматкерлерине берилүүчү укуктардын жана арптыкчылардын жыйындысы. [4,162].

Дипломатиялык иш кагаздары сыяктуу юридикалык терминдер, бул сабакта өздөштүрүлгөн материалдары тууралуу түшүнүктөрү – алган билими бекемделип, коюлган проблеманын үстүндө ой-жүгүртө, кортунду чыгара билүү көндүмдөрүнүн өнүктүрүлүшүнө жетишет. Аталган предметтерди кыргыз тили менен текст аркылуу интеграциялоо мүмкүн экендиги ачыкталды. Бул багытта коюлган проблемаларды толук жүзөгө ашыруу үчүн инновациялык мазмунга ээ жаңы шарт гана керек эмес, аны аткаруу багытында методика илимине инновациялык технология зарыл.

Технология – бул мугалимдин чыгармачылыгы, чеберчилиги, шыгы, жөндөмдүүлүгүнүн негизинде көрсөтмө куралдарды пайдалана билүүсү, эмгекчилдиги болуп саналат. Технологиянын “усул” деген түшүнүктөн айырмасы: технология - өз ишин жакшы билген иш билги мугалимдин чеберчилиги, ал эми “усул” – бул окутуунун усулдары жана ыкмалары. Технологиянын усулдардан бир катар төмөнкүдөй артыкчылыктары бар.

- ❖ Алдыга койгон максаттын жана аны аткаруунун тактыгы.
- ❖ Диагностикалык максатты так аныктоо, иликтөө, анализдөө.
- ❖ Мугалимдин ар түрдүү усулдарды так аныктоосу.
- ❖ Студент-жарандардын активдүү иш-аракеттери.

Педагогика илимдеринин кийинки изилдөөлөрү, тыянактары педагог төмөндөкүдөй ишмердүүлүккө ээ болушун талап кылат. Мугалимдин ишмердигине коюлуучу болжолдуу талаптар: Уюштуруучулук, дидактикалык, перцептивдүүлүк (таанып-билүүчүлүк), коммуникативдүүлүк, суггестивдүүлүк, изилдөөчүлүк, илимий-таанып билүүчүлүк. Мугалим

билим берүүнүн заманбап талаптарга жооп бергендей денгээлде студенттерге билим бере алган жөндөмгө ээ болушу керек жана педагогикалык тактыкты сактоосу зарыл.

Колдонулган адабияттар:

1. Кыргыз Республикасынын Конституциясы. Бишкек, 2010.27.07.
2. Мамлекеттик тил боюнча расмий материалдардын жыйнагы. Бишкек. 2009. 3-10-бб.
3. Дөөлөтбакова Р.Ж. Курманжан датка – дипломат. Наука и новые технологии Бишкек, 2011. №7, -206-210 бб
- 4.Юридикалык аталгылары менен түшүнүктөрүнүн орусча-кыргызча түшүндүрмө сөздүгү Б.,2006. 162-бет

УДК 378.01

DOI 10.33514/1694-7851-2021-1-54-60

**Ешенкулова Динара Бауыржанқызы, Абдигапбарова Улжаркын Муслимовна,
Сагындыкова Эльвира Умировна**

SILKWAY Эл аралык университетинин докторанты,
п.и.д., Абай атындагы Казак улуттук
педагогикалык университетинин профессору,
п.и.к., Ш.Есенов атындагы Каспий мамлекеттик

технология жана инжиниринг университетинин доценти

**Ешенкулова Динара Бауыржанқызы, Абдигапбарова Улжаркын Муслимовна,
Сагындыкова Эльвира Умировна**

докторант международного университета SILKWAY,

д.п.н., профессор Казахского национального педагогического университета имени
Абая,

к.п.н., доцент Каспийского государственного университета технологии и инжиниринга
им.Ш.Есенова

**Yeshenkulova Dinara Bauyrzhankyzy, Abdigapbarova Ulzharkyn Muslimovna,
Sagyndykova Elvira Umirovna**

doctoral student at SILKWAY International University,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Kazakh National Pedagogical University
named after Abay,

Ph.D., Associate Professor of the Caspian State
University of Technology and Engineering named after Sh.Esenov

ОКУУЧУЛАРДЫН ӨЗ АЛДЫНЧА ОКУУ ИШМЕРДҮҮЛҮГҮН ИЛИМИЙ МЕТОДИКАЛЫК БАШКАРУУ

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ УПРАВЛЕНИЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL DEPARTMENT OF INDEPENDENT EDUCATIONAL ACTIVITY OF STUDENTS

Аннотация: Макалада "окуучулардын көзкарандысыз билим берүү ишин башкаруу" түшүнүгүнүн маңызы ачылат. Окуучулардын көзкарандысыз билим берүү иш-аракеттерин илимий-методикалык башкаруунун принциптери аныкталган. Окуучулардын көзкарандысыз билим берүү иш-аракеттерин илимий-методикалык башкаруунун мүнөздөмөлөрү берилет: башкаруу максаттарын аныктоо; түзүлгөн иш-аракеттердин сапаттык белгилерин эсепке алуу; башкаруу процессине мотивациялык колдоо; кайтарым байланышты уюштуруу; өзүн өзү контролдоону уюштуруу; окуучулардын жекече өзгөчөлүктөрүн эске алуу; окуу процесстерин башкаруу объектилерин иштеп чыгууну уюштуруу; окуучулардын көзкарандысыз окуу иш-аракеттерин ондоп-түзөөнү уюштуруу